

Hoe gaan we in de toekomst om met onze bodem?

SuRF-NL, brug naar de Omgevingswet

De Wet bodembescherming heeft bijna haar missie volbracht. Spoedlocaties zijn bijna gesaneerd en de Omgevingswet staat klaar om het stokje over te nemen. Hoe wordt binnen de Omgevingswet geborgd dat de bodem duurzaam wordt benut? De Omgevingswet biedt ruimte om milieu-aspecten van ontwikkelingen onderling af te wegen. SuRF-NL biedt handvatten om deze afweging vorm te geven.

Door: Laurent Bakker, Tessa Verschoor, Hans Slenders, Bart Manders en Erwin van de Pol

De werkgroep SuRF-NL bestaat uit:

Laurent Bakker, Tessa Verschoor: TAUW
Hans Slenders: Arcadis
Bart Manders: LeanWell
Erwin van de Pol: Witteveen+Bos, ✉ erwin.van.de.pol@witteveenbos.com

SuRF-NL

SuRF-NL is in 2010 opgericht en zet zich in om het duurzaamheidsdenken binnen bodemsaneren te bevorderen. Duurzaam in de zin van volhoudbaar, voor de huidige generatie maar zeker ook voor de komende generaties. Volhoudbaar richting belanghebbenden, maar ook richting andere milieucompartimenten. Het bleek niet moeilijk om quick-wins te realiseren in de vorm van groen saneren. Het berekenen van de carbon footprint (CO₂-emissie) van saneringen, het gebruik van energie uit duurzame bronnen en het optimaliseren van hergebruik werd al snel onderdeel van afwegingen en uitvoeringen binnen bodemsaneringsprojecten. De voorbeelden van saneringen met groene technieken zijn inmiddels legio (figuur 1).

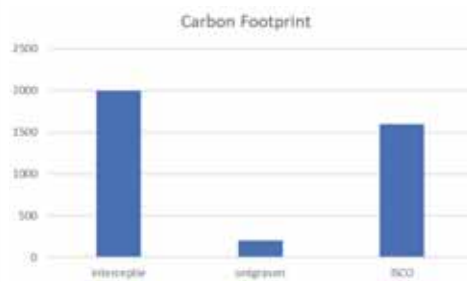
Een mooi resultaat, met meetbare resultaten, maar duurzaam saneren is breder. Het kijkt ook naar de maatschappelijke context, en naar aspecten als ongevalsrisico of impact op de omgeving. Ook van deze afwegingen zijn voorbeelden beschikbaar, zoals de vetgasfabriek in Amersfoort. Nu de Omgevingswet er aankomt wordt de toepassing alleen maar groter. De Omgevingswet betekent een groter krachtenveld met een langere termijn horizon,

Wat is duurzaam en toekomstbestendig?

maatwerk leveren en de taal van de belanghebbenden spreken. De vergroening van technieken alleen leidt namelijk niet direct tot een betere afweging van de maatregel in haar ruimtelijke en maatschappelijke context. Dit laatste - het afwegen binnen een ruimtelijke en maatschappelijke context - wordt juist bij afweging

BODEMSANERING BILTHOVEN, GEBRUIK VAN ZON EN WIND VOOR SANERING.

AFWEGING VAN SANERINGSVARIANTEN MET BEHULP VAN DE CARBON FOOTPRINT.

NATUURLIJKE AFDEKLAAG (VEEN CREATIE) VOLGERMEERPOLDER.

HYBRID MACHINERY OM CO₂ IMPACT TIJDENS SANERING TE BEPERKEN.

FIGUUR 1: VOORBEELDEN SANERINGEN MET GROENE TECHNIKEN.

FIGUUR 2: STAPPENPLAN DUURZAAM SANEREN.

gen binnen de Omgevingswet essentieel. Dit maakt de methodologie van Duurzaam saneren alleen maar meer relevant.

“DUURZAAM SANEREN EN BEHEREN DOE JE ZO”

In 2015 hebben de leden van SuRF-NL het Cahier “Duurzaam Saneren en Beheren doe je zo” opgesteld.¹ Dit cahier is in Nederland nog steeds een goede leidraad om te komen tot duurzame saneringsoplossingen. In het cahier is een stappenplan (figuur 2) beschreven om te komen tot een duurzame sanering en duurzaam bodemgebruik. De inzet van “groene indicatoren” is daarbij slechts één onderdeel.

Een belangrijke keus in het afwegingsproces voor duurzaam saneren is het vaststellen van de belanghebbenden met wie besluiten genomen worden en welke indicatoren doorslaggevend zijn bij het nemen van besluiten. In de beginfase is het speelveld van oplossingen groot en daarom is hier de grootste winst in duurzaamheid te halen (figuur 3). Vragen die in deze fase bijvoorbeeld spelen zijn:

- Kan de sanering onderdeel worden van een grotere ontwikkeling, zodat de inzet van materieel, materiaal en het hergebruik van (secondaire) grondstoffen kan worden geoptimaliseerd?
- Heeft de uitvoering van de sanering zelf geen onevenredig grote impact op het milieu of veiligheid?

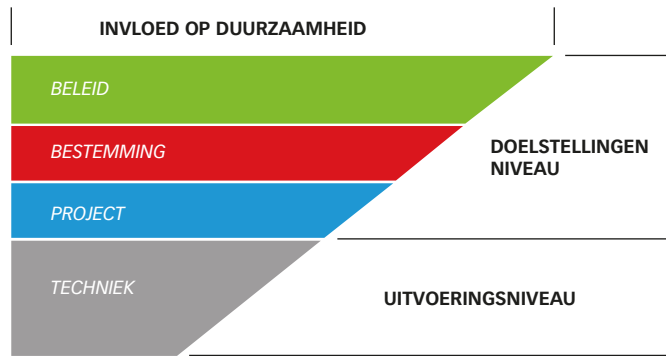
Participatie van de juiste belanghebbenden is daarmee van groot belang om tot een duurzame sanering te komen.

ISO 18504 SUSTAINABLE REMEDIATION

Om op een gelijk speelveld voor duurzaam saneren te creëren is de ISO 18504:2017 ‘Soil quality - Guidance on sustainable remediation’ opgesteld. Deze norm is in juli 2017 verschenen en kan vrijwillig worden gebruikt als handvat voor de uitvoering van duurzaam saneren. SURF-NL heeft input geleverd aan deze norm

Over SuRF-NL

Sinds 2017 opereert SuRF-NL als themagroep ‘Duurzaam gebruik en saneren’ onder het BodemBreed Forum (BBF).² Als themagroep onder het BBF hebben we de taak om ons thema verder te ontwikkelen en een aantal maal per jaar een bijeenkomst of workshop te organiseren. Deze bijeenkomsten zijn open voor alle geïnteresseerden.

FIGUUR 3: INVLOED OP DUURZAAMHEID.

en ondersteunt de opgenomen systematiek, die nauw aansluit bij de systematiek in het cahier “Duurzaam saneren doe je zo”. Na het verschijnen van de ISO norm is het de bedoeling om de internationale standaard na acceptatie in de Europese Unie om te zetten naar een NEN-EN-ISO (een Nederlandse NEN norm). De actuele status hiervan is niet bekend. Hoe dan ook, het cahier en de ISO 18504 vormen nu duidelijke kaders om duurzaam saneren in te vullen.

MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN EN BATEN

De uitwerking van herontwikkelingen met bodemingrepen of saneringen op basis van het cahier of de ISO 18504 levert uiteindelijk een zorgvuldige afweging op. Door in de afweging duidelijke motiveringsregels op te nemen is het voor alle belanghebbenden duidelijk wat de kosten en baten zijn en welke functies of activiteiten in, op en/of met de bodem (tijdelijk) niet mogelijk zijn of juist mogelijk gemaakt worden.

DE BRUG NAAR DE OMGEVINGSWET

In de nieuwe Omgevingswet wordt bodemsanering in de Omgevingswet gezien als een milieubelastende activiteit. Klinkt dit onlogisch? Op het eerste oog wellicht wel. Maar als vertrekpunt raakt dit natuurlijk wel de kern. Saneren is pas logisch op het moment dat de kosten opwegen tegen de baten. En hiervoor beschikt de bodemsector over twee goede handvatten om verantwoord en duurzaam met de bodem om te kunnen gaan:

1. het cahier “Duurzaam saneren en beheren doe je zo”;
2. de ISO 18504.

Bij het doorlopen van het stappenplan komt dan vanzelf de interactie met de voorziene activiteiten en andere milieubelangen naar voren. Via beschikbare indicatoren kan daarbij het bodembelang binnen ruimtelijke ontwikkelingen goed worden ingevuld. SURF-NL vormt daarbij graag de brug om duurzaam saneren en beheren van de bodem in het kader van de Omgevingswet in te blijven vullen.

Echter vanuit de Omgevingswet en de besluiten met een bodemaspect kijkend is het duidelijk dat voor bodem (grond en grondwater) regels op verschillende plaatsen terechtkomen. Regels zullen met name worden gesteld door provincie, gemeente en waterschap. Er is echter nog maar weinig bekend wat de provincies in de regionale programma’s en omgevingsverordeningen gaan opnemen (plannen klaar voor 2021), wat gaan de gemeentes vastleggen in hun omgevingsplan ten aanzien van bodemkwaliteit in relatie tot bodemfuncties en wat komt er in de waterbeheerprogramma’s van de waterschappen ten aanzien van kwaliteit.

De verwachting is dat door het ontbreken van landelijke duidelijke verplichtingen vanuit de wet op het gebied van bodemkwaliteit leidt tot een aantal zaken, onduidelijkheden en/of risico’s. Te denken valt aan:

FIGUUR 4: VOLGERMEER.

- Vergrijzing van het grondwater, omdat er geen noodzaak meer is vanuit de wetgeving om te saneren. De enige drijfveer om te saneren komt voort uit de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Hiervoor zullen in eerste instantie de provincies aan de lat staan, maar welke taken zijn delegeren naar het waterschap is nog onduidelijk. Echter vooralsnog is het zo dat wanneer de decentrale overheden te strakke regels stellen zij zelf moeten opdraaien voor de kosten om uiteindelijk te voldoen aan de gestelde eisen als dat niet op een andere manier is gelukt.

Bodem(saneren) wordt integraal onderdeel van gebiedsontwikkelingen

- Het treffen van civiele maatregelen in plaats van eindige maatregelen als een locatie niet geschikt is voor de functie doordat de bodemkwaliteit niet geschikt is. Verspreiding en ecologie vormen vanuit het rijk geen aanleiding meer om iets te doen aan de bodemkwaliteit. De rijksregels ten aanzien van bouwen op verontreinigde grond vervallen immers. Er wordt iets opgenomen in de bruidsschat maar dit is nog niet vastomlijnd.
- Er worden geen verplichting meer gesteld voor het vastleggen van nulsituatie bodemkwaliteit bij de start/ revisie van

activiteiten (vanuit het BAL), maar wel een eindsituatie. Hoe gaan decentrale overheden hier mee om in hun plannen waarbij te denken valt aan het referentieniveau

- Er is een risico dat er geen / minder ruimte of tijd is voor een duurzame afweging. Een duurzame / integrale afweging moet in de gemeentelijk omgevingsplannen vorm gegeven worden.
- Afkoop van verontreinigingen is in het kader van de GGB na 2025 niet meer mogelijk. De gemeentes worden verantwoordelijk voor het beheer van de spoedlocaties en zouden hier een afgewogen beslissing over moeten nemen omdat dit vormgegeven moet zijn voor 2021.
- In de omgevingsplannen moet een paragraaf/ hoofdstuk opgenomen over bodem. Onduidelijk is hoe en wie hier invulling aan gaat geven met kennis over de bodem.

Bodem blijft een belangrijke positie innemen. We werken, leven en recreëren immers in en op de bodem. Bij iedere ontwikkeling die we dan ook in de toekomst willen vormgeven onder de Omgevingswet, zullen we beslissingen over de bodem nemen als drager (kunstwerken, infrastructuur, opstallen) of leverancier (grondstof, voedsel of energie). En als het uiteindelijk neerkomt op saneren, dan kunnen we met veel meer aspecten rekening houden door de integrale wetgeving dan de huidige sectorale wetgeving. In theorie betekent dat een grotere milieuwinst (duurzaam). De vraag is of we hier in de praktijk ook daadwerkelijk de tijd voor gaan krijgen.

NOTEN

1. http://www.bodembreedforum.nl/wp-content/uploads/2017/03/CAHIER_DuurzaamSaneren_Beheren.pdf.
2. <http://www.bodembreedforum.nl/themagroep-surf-nl-sustainable-remediation-forum/>.